

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

ZMIANY WPROWADZONE USTAWĄ Z DNIA 4 LIPCA 2019

Szkolenie OIRP w Koszalinie

20.03.2021

- *„Nastawienie oraz nawyki ludzi, którzy tworzą system sądowy, mają o wiele większe znaczenie dla jego prawidłowego funkcjonowania, aniżeli techniczna doskonałość Kodeksu postępowania cywilnego”*

• F. Klein

ZAGADNIENIA WSTĘPNE

- 1. Zasadnicze cele nowelizacji wymagające uwzględnienia przy interpretacji przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych
- 2. konieczność uwzględnienia przy wykładni znowelizowanych przepisów wymogów spójności systemu prawa procesowego
- 3. Prawo do rzetelnego procesu jako imperatyw przy wykładni znowelizowanych przepisów (art. 45 Konstytucji RP)
  - a. Prawo do uzyskania rozstrzygnięcia bez zbędnej zwłoki
  - b. Prawo do bycia wysłuchanym (przedstawienia własnego stanowiska oraz jego dowodzenia)

- Cele powrotu do odrębnej regulacji postępowania w sprawach gospodarczych :
- próba sprostania postulatowi uzyskania zakładanej przez ustawodawcę sprawności postępowania w sprawach gospodarczych (wprowadzenie terminu w jakim sprawa powinna się zakończyć – art. 458⁸ par. 5 k.p.c.)
  - postulat przeciwdziałania zatorom płatniczym w obrocie gospodarczym
  - Zarazem uzyskania równowagi między w praktyce często kolidującymi wartościami definiującymi prawo do sądu
- Środki przyjęte przez ustawę w ramach postępowania w sprawach gospodarczych :
  - a. rygoryzmy i ograniczenia dowodowe – zwłaszcza „reaktywacja” systemu prekluzji
  - b. przywrócenie istotnych ograniczeń
    - co do zmiany powództwa, (podmiotowej i przedmiotowej)
    - Zakazu wniesienia pozwu wzajemnego
  - c. wprowadzenie regulacji dotyczącej umów dowodowych i ograniczeń co do dowodów ze źródeł osobowych

- Z drugiej strony:
- Rozbudowa obowiązków sądowych, jeśli chodzi o informowanie stron w toku procesu o prawach obowiązkach i sankcjach
  - Swoiste prawo strony do informacji (uzyskania pewnego zakresu wiedzy) o swojej sytuacji procesowo- prawnej
  - Wzorzec do którego należy dążyć przy rozstrzyganiu sporu - Sąd należycie poinformowany i zarazem sąd informujący strony (a zatem odpowiednio ukierunkowany przepływ informacji pozwalających na ustalenie płaszczyzny sporu a następnie odpowiednie uświadomienie stronom ich sytuacji procesowej
  - Zarazem brak podstaw prawnych do przerwania na sąd obowiązku dążenia do ustalenia prawdy materialnej i swoistej odpowiedzialności za zaniechania stron w zakresie przytaczania faktów lub dowodów

PRZEPISY MIĘDZYCASOWE

- Art. 10 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 z późn. zm.).
  - Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, które na podstawie ustaw zmienianych w art. 1 i art. 3 podlegałyby rozpoznaniu w postępowaniu w sprawach gospodarczych, nie stosuje się przepisów o tym postępowaniu. Właściwy do rozpoznania takich spraw pozostaje sąd właściwy według przepisów dotychczasowych.

POJĘCIE SPRAWY GOSPODARCZEJ

- Kwestia systemowej lokalizacji definicji sprawy gospodarczej
  - Art. 458² k.p.c. jako znajdujący zastosowanie (ze względu na swoją lokalizację w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych) i zawierający zarazem ogólnosystemową definicję sprawy gospodarczej
  - Jako zasadę ustawa przyjmuje kryterium podmiotowo – przedmiotowe (art. 458² par. 1 pkt. 1)
  - *sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej;*
  - *Pojęcie przedsiębiorcy (art. 43¹ k.c.) – problem z relacją tej definicji do ustawy Prawo przedsiębiorców (np. art. 5)*
    - *W judykaturze - Sprawa z powództwa producenta rolnego - rolnika prowadzącego działalność wytwórczą w zakresie produkcji zwierzęcej - przeciwko przedsiębiorcy o roszczenie wynikające z umowy kontraktacji jest sprawą gospodarczą Uchwała SN z 26.02.2015 r., III CZP 108/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 2.*
    - *Sprawa ze stosunku cywilnego między stronami w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej nie jest sprawą gospodarczą w rozumieniu art. 479¹ k.p.c. oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. Nr 33, poz. 175 ze zm.), jeżeli którakolwiek ze stron przestała być przedsiębiorcą przed wniesieniem pozwu. Uchwała SN(7) z 16.12.2008 r., III CZP 102/08, OSNC 2009, nr 5, poz. 65.*

Aktualność tej zasady jest aktualnie poddana pod dyskusję wobec zmiany stanu prawnego i przyjętego w uchwale uzasadnienia opartego o wykładnię wzajemnej relacji między dwiema definicjami sprawy gospodarczej (z kpc i ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych)

- dodatkowe argumenty :

– ustawa nie ogranicza podmiotowo pojęcia sprawy gospodarczej (sprawy z udziałem podmiotów nie będących przedsiębiorcami są kwalifikowane jako gospodarcze - np. roboty budowlane, leasing, dłużnicy solidarni)

- kwestia przewidzianych przez ustawę czynności prawnych przedprocesowych (umowy dowodowe) i ich skuteczności w przypadku gdyby sprawa miała się toczyć w postępowaniu zwykłym

POJĘCIE SPRAWY GOSPODARCZEJ CD

Pojęcie zakresu działalności gospodarczej (tradycyjnie tłumaczy się przez określenie związku funkcjonalnego z działalnością gospodarczą)

- Sprawy ze stosunku spółki (rozumienie tradycyjne) i inne sprawy z k.s.h. (przeciwko członkom organów, założycielom i likwidatorom)
  - – art. 300 k.s.h. jako wymieniony w k.p.c. umożliwia też rozpoznanie spraw wytaczanych na zasadach ogólnych przeciwko takiej osobie
    - Np. roszczenie oparte o twierdzenie co do utraty wartości akcji - Wyrok SA we Wrocławiu z 12.04.2011 r., I ACa 719/10, LEX nr 1110755.

Sprawy **przeciwko przedsiębiorcy** dotyczące ochrony środowiska (niezależnie od kwalifikacji prawnej powoda)

- Sprawy budowlane
- sprawy z umów o roboty budowlane – przez umowę o roboty budowlane wykonawca zobowiązuje się do oddania przewidzianego w umowie obiektu, wykonanego zgodnie z projektem i z zasadami wiedzy technicznej, a inwestor zobowiązuje się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu, oraz do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia (art. 647 KC);
- sprawy **ze związanych z procesem budowlanym** umów służących wykonaniu robót budowlanych.
- Nieistotna jest kwalifikacja stron procesu jako przedsiębiorców
- Sprawy z umów leasingu (leasing operacyjny i finansowy, bezpośredni (art. 709¹⁸ k.c.) i konsumencki ;
- **Sprawy przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy (niezależnie od kwalifikacji stron jako przedsiębiorców)**

- - Sprawy między organami przedsiębiorstwa państwowego;
- - sprawy między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
- - Sprawy z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;
- - Sprawy o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;
- - sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.
  - W tym wypadku ograniczenie wyłącznie do tytułów pochodzących od sądu gospodarczego
  - Niejasne przyczyny pominięcia tytułów egzekucyjnych pozasądowych a powiązanych z działalnością gospodarczą stron

- Wyłączenia ustawowe
  - Sprawy o podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej ustaniu (ale już będzie sprawą gospodarczą sprawa o roszczenia z art. 871 k.c.)
  - Sprawy o wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.
    - Traci aktualność pogląd wyrażony w Uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2005 r. III CZP 45/05
    - - pytanie, czy będzie uzasadniona kwalifikacja sprawy jako gospodarczej, jeśli przedmiotem cesji będzie jedno z roszczeń objętych art.458¹ par. 2) ale kwalifikowanych nie przez podmioty stosunku prawnego (lecz jego przedmiot - np. leasing, stosunek spółki itp.)

- Badanie właściwości przez Sąd (dwustopniowość)
  - 1. §78 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1141)
    - Jeżeli pismo wszczynające postępowanie wpłynęło do wydziału, który nie jest właściwy w sprawie, przewodniczący wydziału, przed jego rejestracją w danym wydziale, zarządza niezwłoczne przekazanie pisma zgodnie z właściwością.
      - Przekazanie ze skutkiem funkcjonalnym (wewnątrz struktury organizacyjnej sądu) bez skutku wiążącego dla późniejszej oceny właściwości przez sąd
      - Kwestia skutków prawnych rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego przez prezesa Sądu (par. 78 ust. 2 Regulaminu)
  - 2. Art. 201 par. 1 Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia.
  - Art. 200 par. 1² powrót do możliwości brania pod uwagę z urzędu braku właściwości miejscowej dającej się usunąć za pomocą umowy stron (przed doręczeniem pozwu)

- Modyfikacja tych zasad
  - art. 458⁷ k.p.c. (przekazanie zgodnie z właściwością funkcjonalną przez sąd)
- 1) Sąd gospodarczy, który stwierdzi, że sprawa nie jest sprawą gospodarczą, może z tego powodu przekazać ją sądowi właściwemu w terminie miesiąca od dnia wdania się w spór co do istoty sprawy przez pozwanego.
- 2) Przekazanie sprawy gospodarczej (przez wydział cywilny) może nastąpić w terminie miesiąca od dnia wdania się w spór co do istoty sprawy przez pozwanego. Sprawę gospodarczą, której nie przekazano sądowi gospodarczemu ze względu na upływ tego terminu, rozpoznaje się z pominięciem przepisów niniejszego działu.
- Ograniczenia czasowe nie dotyczą właściwości miejscowej i rzeczowej (art. 200 par. 1¹ i par. 2¹ (a zatem przekazywania sprawy między właściwymi rzeczowo lub miejscowo sądami gospodarczymi)

- Właściwość funkcjonalna – art. 458⁷ k.p.c. - wprowadzenie do KPC ograniczonych czasowo zasad stwierdzenia właściwości sądu gospodarczego (z tego powodu) jednocześnie związane ze stosowaniem przepisów o postępowaniu odrębnym
  - Przekazanie (po wdaniu się w spór- także między wydziałami) postanowieniem z podwójnym skutkiem
    - 1) Wiążący charakter postanowienia dla sądu, do którego sprawę przekazano
    - 2) Zakres przesądzenia stosowania przepisów o postępowaniu odrębnym

Kwestia kontroli instancyjnej (przekazanie do innego sądu) względnie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego przez prezesa sądu (par. 78 Regulaminu) w przypadku przekazania między wydziałami (konieczność wniesienia zastrzeżenia z art. 162 k.p.c.)

Kwestia stosowania przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych w przypadku wiążącego ale błędnego przekazania sądowi cywilnemu sprawy gospodarczej

Kwestia stosowania przepisów „gospodarczych” w przypadku prawidłowego ale spóźnionego przekazania sprawy sądowi gospodarczemu

- Rozpoznanie sprawy gospodarczej z pominięciem przepisów o rozpoznawaniu spraw gospodarczych
  - Art.. 458⁷ par 2 (kiedy sprawę rozpoznaje sąd cywilny wskutek uchybienia terminu do przekazania sprawy)
  - w wyniku złożenia oświadczenia na podstawie art. 458⁶ KPC (sprawę rozpoznaje sąd gospodarczy)
    - Oświadczenie jako czynność procesowa
    - Uprawniona strona nie będąca przedsiębiorcą (pytanie o dotychczasowe sytuacje podmiotów publicznych – instytucjonalnych np. szpitali w procesach budowlanych) lub przedsiębiorca będący osobą fizyczną
    - Ograniczone terminem zawitym
    - W nauce przyjmuje się dopuszczalność wnioskowania o przywrócenie terminu

WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU ZMIANY 2019 A POSTĘPOWANIE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

- 1. regulacje dotyczące konsumentów
  - Pojęcie konsumenta oceniane w kontekście art. 22¹ k.c. (osoba fizyczna, i brak bezpośredniego związku czynności z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą) – np. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 kwietnia 2019 r. I ACa 1126/17 (konsument w obrocie bankowym)
  - Art. 31 par 2 po nowelizacji – w sprawach przeciwko konsumentowi – właściwość ogólna względnie wyłączna
    - Przepis będzie miał zastosowanie w sprawach (zarówno „formalnie” jak i „materialnie”) gospodarczych
  - Art. 37² sprawy przeciwko bankowi innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym roszczenie wynikające z czynności bankowej
    - Pojęcie „innej jednostki” – art. 5 ust 5 Prawa bankowego
    - Pojęcie czynności bankowej (art. 5 Prawa bankowego)

- Naruszenie dóbr osobistych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu (art. 35¹ k.p.c.)
- Spory wynikające z umów - nowelizacja art. 34 k.p.c.)
  - - doprecyzowanie pojęcia miejsca spełnienia świadczenia (zgodnie z przepisami prawa unijnego)

- Prawa na nieruchomości i roszczenia związane z nieruchomością – rozbudowa katalogu z art. 38 k.p.c.
- - wyraźne objęcie tym katalogiem roszczeń z art. 231 k.c. i roszczeń rozrachunkowych między właścicielem i posiadaczem (art. 223- 228 i 230 k.c.)
- Właściwość wyłączna „względna” – art. 38 par. 3 k.p.c. -
  - Zgodny wniosek stron (zgoda obejmować musi też sąd, do którego sprawa ma być przekazana)
  - **Względy celowości** – sąd nie jest związany wnioskiem
  - Związanie sądu równorzędnego prawomocnym postanowieniem
  - **Konieczność ustalenia podstawy prawnej roszczeń o zwrot nakładów lub wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy już na etapie badania właściwości sądu** (kwestia zmiany oceny sądu w toku sporu)

-
- Zmiany w systemie doręczeń a postępowanie w sprawach gospodarczych
  - Brak możliwości pozostawienia w aktach ze skutkiem doręczenia wobec podmiotów wpisanych do CEIDG jeśli nie ujawnią nowego adresu (art. 133 k.p.c. i 139 par 3 k.p.c.)
  -
  - Sprecyzowanie obowiązku bezpośredniego doręczenia wezwania osobie wzywanej (art. 133 par 3)
  -
  - Eliminacja szczególnego sposobu doręczenia statio fisci reprezentowanej przez pełnomocnika (dawny art 133 par 3) k.p.c.
  - Doręczenie elektroniczne między pełnomocnikami (art. 132 par. 1³ k.p.c.)

- **zmiany w zakresie doręczeń przedsiębiorcom i innym stronom - osobom fizycznym (za wyjątkiem osób wymienionych w art. 139 par. 3¹ k.p.c .)**
  - *Pisma do osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu, w razie niemożności doręczenia ich w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na niezgłoszenie oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń, pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że inny adres do doręczeń lub miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane.*
  - **Poza tymi wyjątkami – doręczenie za pośrednictwem komornika - art. 139¹ k.p.c**

- Szczególne wymogi formalne i pouczenia w sprawach gospodarczych
  - Art.. 458⁴ k.p.c. i szczególna sankcja -
  - (par 4) Stronę, której nie udzielono pouczeń, o których mowa w § 1, w sposób przewidziany w § 2, uważa się za pozbawioną możliwości obrony swych praw, chyba że nieudzielenie pouczeń nie miało wpływu na zachowanie tej strony w toku postępowania.
    - Skutek – art. 379 k.p.c.
  - Wymóg wskazania adresu email **strony (nawet jeśli jest reprezentowana przez pełnomocnika) – art. 458³ k.p.c.**
    - **Brak formalny (także zarzutów lub sprzeciwu)**
  - **Odpowiedź na pozew w terminie sądowym na podstawie art. 205¹ k.p.c. (możliwość złożenia wniosku o przedłużenie terminu)**

- Koncentracja materiału procesowego – szczególne zasady
  - Całość materiału powinna być przedstawiona w pozwie i odpowiedzi na pozw
    - Ustawa pomija zarzuty i sprzeciw od nakazu zapłaty a także sprzeciw od wyroku zaocznego (jedynie w przypadku sprzeciwu od wyroku zaocznego przepis szczególny – art. 344 par. 2)
    - Art. 458⁵ par. 3 i kontrowersje w nauce co do jego znaczenia prawnego
      - Czy superfluum ustawowe?
      - czy przewodniczący może zarządzeniem zmienić (uchylić) skutki prekluzji
      - Czy np. w wyniku posiedzenia przygotowawczego można określić nowy termin
    - Brak obowiązywania zasady ewentualności (por. np. przed nowelizacją - Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2019 r. IV CSK 363/18)
    - Zakres przytoczeń i dowodów wyznaczany przez treść hipotezy normy prawnej o którą opiera się roszczenie procesowe i adekwatne do niej zasady rozkładu ciężaru dowodu
    - Ograniczenie terminem prawa do powoływania nowych twierdzeń i dowodów
    - Brak podstaw do wnoszenia nieobjętych postanowieniem sądu pism przygotowawczych (art. 205³ k.p.c.)

- Przesłanki powołania nowych dowodów
  - Uprawdopodobnienie (art. 243 k.p.c.) zarówno przyczyny jak i zachowania czternastodniowego terminu
  - powstała możliwość powołania
  - Brak potrzeby wcześniejszego powołania
- Pominięcie (postanowienie sądu)
- Fakt jako przedmiot oświadczeń procesowych („substancjonowanie” podstawy roszczeń i zarzutów)
  - Np. art.. 187, 127,, 210, 205⁹,
  - Obowiązek eksplikacji faktów zaprzeczanych

SANKCJA PREKLUZYJNA W NOWSZYM ORZECZNICTWIE SPRZED NOWELIZACJI

– PYTANIE O AKTUALNOŚĆ KIERUNKÓW

- (np. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2019 r. IV CSK 363/18
- *realizacja uzasadnionego ze wszech miar wymagania koncentracji dowodów nie może iść tak daleko, aby nakładać na strony obowiązek przewidzenia wszystkich możliwych wariantów przebiegu sprawy i na tę ewentualność sformułować w pozwie lub w odpowiedzi na pozew wszystkie twierdzenia, wnioski i zarzuty, które mogłyby mieć zastosowanie jedynie w prawdopodobnym jej przebiegu. Innymi słowy, tzw. prekluzja dowodowa odnosi się przede wszystkim do twierdzeń i dowodów dotyczących bezpośrednio zgłoszonego w pozwie roszczenia, a nie do twierdzeń i dowodów, które mogłyby być przedstawione przy hipotetycznym przyjęciu możliwego sposobu obrony pozwanego dłużnika. Analogicznie rzecz ma się w odniesieniu do pozwanego*
- Wyrok SN z 9.08.2019 r., II CSK 353/18, OSNC 2020, nr 6, poz. 51.
- W apelacji oraz skardze kasacyjnej nie można skutecznie zarzucać naruszenia art. 207 § 6, art. 217 § 2, art. 344 § 2, art. 493 § 1, art. 503 § 1 oraz art. 381 k.p.c., polegającego na dopuszczeniu przez sąd powołanych przez stronę spóźnionych twierdzeń lub dowodów, mimo niespełnienia w okolicznościach sprawy przesłanek, które w świetle tych przepisów uzasadniają uwzględnienie takich twierdzeń lub dowodów.

- Celem przepisów koncentracyjnych jest skłonienie stron do przedstawienia na możliwe wczesnym etapie postępowania koniecznych twierdzeń i dowodów po to, aby doprowadzić do możliwie najszybszego załatwienia sprawy, i po to, aby stworzyć sądowi - przez zapewnienie mu dostępu do kompletnego materiału procesowego - możliwość wydania prawidłowego rozstrzygnięcia.
- Ryzyko pominięcia przez sąd spóźnionych twierdzeń lub dowodów ma skłaniać strony do należytego wypełnienia ciężaru wspierania postępowania (art. 6 § 2 k.p.c.) i w ten sposób przyczyniać się do realizacji wskazanych celów.
- W razie pominięcia przez sąd twierdzeń lub dowodów jako spóźnionych, przy założeniu, że nie zachodziły przesłanki uzasadniające uwzględnienie tych twierdzeń lub dowodów, kontrola stosowania przepisów koncentracyjnych jest uzasadniona tym, że chodzi o ocenę, czy nie doszło do bezpodstawnego pozbawienia strony jej prawa do powoływania twierdzeń lub dowodów, czyli - w istocie - jej prawa do wysłuchania.
- Sankcjonowanie nieprawidłowego pominięcia twierdzeń lub dowodów służy restytucji stronie jej naruszonego prawa do wysłuchania. Względem na szybkość postępowania musi w takim wypadku ustąpić.
  - (uzasadnienie wyroku SN z 9.08.2019 r., II CSK 353/18, OSNC 2020, nr 6, poz. 51).

- System prekluzji jako ograniczenie prawa strony do dowodzenia (w stosunku do modelu „zwykłego procesu” -
-
- Kwestia konstytucyjności przyjętych ograniczeń
  - Wyrok TK z 13.01.2004 r., SK 10/03, OTK 2004, nr 1, poz. 2. (dotyczący modelu prekluzji w postępowaniu uproszczonym – art. 505⁵ k.p.c. w poprzednim brzmieniu)

Sankcja prekluzyjna a dopuszczenie dowodu spóźnionego przez sąd

- wymaganie złożenia zastrzeżenia na podstawie art. 162 k.p.c.
- dotychczasowa judykatura (zwłaszcza wyrok SN z 9.08.2019 r., II CSK 353/18, OSNC 2020, nr 6, poz. 51 wydany w poprzednim stanie prawnym negujący możliwość formułowania zarzutów apelacyjnych dotyczących sprzeczności z zasadami koncentracji materiału dowodowego dopuszczenia spóźnionego dowodu

Z uzasadnienia:

- *„Skoro sąd dopuścił spóźnione twierdzenia lub dowody z naruszeniem przepisów koncentracyjnych, to sankcjonowanie tego naruszenia przez eliminację z materiału procesowego tych twierdzeń lub dowodów uwzględnionych w jego wyniku mogłoby sprawić, że wydane zostałoby orzeczenie jawnie nieprawidłowe z powodu nieprawdziwości względnie co najmniej niekompletności jego podstawy faktycznej.”*

- W obecnym stanie prawnym nie powrócono do skutku w postaci utraty ex lege prawa powoływania nowych twierdzeń lub dowodów
- Z drugiej strony – kategorię sformułowanie przepisu („podlegają pominięciu”) sugeruje, że strona nie może wykorzystywać nowych faktów lub dowodów dla motywowania swojego stanowiska procesowego.
- Pytanie o zasadność postulowanego w nauce powrotu do wykładni prezentowanej w orzecznictwie na tle przepisów art. 479¹² i 479¹⁴ k.p.c.
  - Np. Wyrok SN z 5.11.2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 63:
  - *Twierdzenia zgłaszane dopiero w toku postępowania, ale stanowiące rozwinięcie i sprecyzowanie twierdzeń przedstawionych w pozwie i będące adekwatną reakcją na sposób obrony strony pozwanej w zasadzie nie mogą być uznane za spóźnione w rozumieniu art. 479¹² § 1 k.p.c. O zaistnieniu potrzeby późniejszego zgłoszenia określonych twierdzeń decydują okoliczności konkretnej sprawy, a przepisy o prekluzji dowodowej nie mogą być stosowane w sposób formalistyczny kosztem możliwości merytorycznego rozpoznania sprawy.*
  - (wydaje się, że przeciwko tezie o aktualności tego poglądu w obecnym stanie prawnym przemawia obowiązek substancjonowania faktów w pismach procesowych
  - interwenient uboczny, który przystąpił do strony powodowej, nie może powoływać faktów i dowodów sprekludowanych na podstawie art. 479¹² § 1 k.p.c. (Wyrok SN z 3.02.2010 r., II CSK 455/09, OSNC 2010, nr 6, poz. 95.

UMOWA DOWODOWA

- Pojęcie umowy dowodowej w teorii prawa cywilnego
  - Tzw. Umowa procesowa (mieszane skutki jeśli zawierana przed procesem)
  - Umowa jako element zasady dyspozycyjności (możność dysponowania prawem przez stronę)
  - Umowy o wyłączenie dowodzenia przy wykorzystaniu konkretnego środka dowodowego (w tym też umowy o wyłączenie dowodzenia faktu)
  - Umowy o dowód skonkretyzowanym środkiem dowodowym (np. wyłącznie dokumentem lub opinią sporządzoną przez wskazanego zgodnie przez strony biegłego, określoną w umowie metodą badawczą itp.)
  - Umowy zmieniające ustawowe zasady ciężaru dowodu
- Spór o dopuszczalność umów dowodowych w naszym prawie przed nowelizacją z lipca 2019

- Obecna regulacja
  - Umowa może dotyczyć wyłącznie sporu z oznaczonego umownego stosunku prawnego
  - umowa może być zawarta przed procesem (np. jako klauzula umowna) – forma pisemna pod rygorem nieważności – sankcja materialnoprawna
  - Nieważność umów zawartych pod warunkiem albo z zastrzeżeniem terminu (sankcja szczególna w stosunku do kc – art. 94 k.c. i 116 k.c.)
  - Umowa zawarta w toku procesu (także ustnie przed sądem)
  - Czasowe ograniczenie zarzutu nieważności lub bezskuteczności umowy (pytanie czy sąd może tą kwestię brać pod uwagę z urzędu)
  - Pytanie o charakter prawny umowy
  - Kwestia czy pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy prawa kompetencję do zawarcia umowy dowodowej
  - Zakres podmiotowy
  - Granice swobody stron
    - „Jeżeli postanowienia umowy dowodowej w ogóle uniemożliwiają wyjaśnienie sprawy i jej sprawiedliwe osądzenie, a w szczególności prowadzą do pozbawienia organu procesowego możliwości pełnienia wymiaru sprawiedliwości, sąd powinien – badając umowę w chwili jej ujawnienia lub zawierania – stwierdzić jej nieważność lub nieskuteczność i w konsekwencji jej postanowienia pominąć przy prowadzeniu postępowania dowodowego”.(J.Gudowski)

- Czas zawarcia umowy a dynamika procesu
  - Objęcie umową dowodową dowodu przeprowadzonego przed sądem przed jej zawarciem nie pozbawia go mocy dowodowej (art. 458⁹ par. 5)
  - Ustawa nie stanowi o skutkach późniejszego (po przeprowadzeniu dowodu) powołania się na umowę wcześniej zawartą
  - Brak rozwiązania kwestii czy sąd może z urzędu wziąć pod uwagę umowę (np. jako klauzulę w umowie dołączonej do pozwu
- Zarzut nieważności lub bezskuteczności umowy – ograniczony terminem prekluzyjnym
- Umowa jako czynność procesowa – kwestia odwołałości czynności

- Umowa wywoła skutki wobec sądu (jako czynność procesowa) dopiero po powołaniu się na nią
  - Skutek – pominięcie dowodu zgłoszonego sprzecznie z umową
  - Zakaz dopuszczenia dowodu z urzędu
  - Szczególny sposób dokonywania ustaleń faktycznych
    - Co do zasady brak podstaw do uznania twierdzeń za nieudowodnione
    - Szerokie rozumienie twierdzeń stron
    - Odpowiednie zastosowanie art. 322 k.p.c.
  - Praktyczne aspekty umowy dowodowej

- Dalsze kwestie dowodowe
  - subsydiarny charakter dowodu z zeznań świadków (brak takiej regulacji dla dowodu z przesłuchania stron ale odesłanie z art. 304 k.p.c daje podstawę do przyjęcia, że także ten dowód ma charakter subsydiarny)
    - Znaczenie prawne tej regulacji
    - Kwestia momentu oceny dopuszczalności dowodu z zeznań świadka
    - Ustawa zakłada dokonywaną w toku postępowania dowodowego ocenę materiału dowodowego (art. 156¹ k.p.c.)
    - Zasadniczo – dopuszczenie dowodu pozostawione sądowi (nie zwalnia strony od obowiązku powołania zgodnie z zasadami koncentracji materiału procesowego
    - W istocie zatem przepis kierowany do sądu

- Art. 458¹¹
- Czynność strony, w szczególności oświadczenie woli lub wiedzy, z którą prawo łączy nabycie, utratę lub zmianę uprawnienia strony w zakresie danego stosunku prawnego, może być wykazana tylko dokumentem, o którym mowa w art. 77³ Kodeksu cywilnego, chyba że strona wykaże, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej niezależnych.
  - Sprzeczność z art. 74 par 4 k.c. (*Przepisów o skutkach niezachowania formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej przewidzianej dla celów dowodowych nie stosuje się do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami*).
  - Pojęcie dokumentu (art. 77³ k.c. art. 308 k.p.c. i art. 243¹ k.p.c.)
  - Wymóg **wykazania przesłanek uzasadniających prawo do dowodzenia innymi środkami dowodowymi**

- Postępowanie organizacyjne w sprawach gospodarczych
  - Wymiana pism
  - Posiedzenie przygotowawcze
  - Wyrok na posiedzeniu niejawnym (art. 148¹ k.p.c.)
  - Zakaz zaskakiwania podstawą prawną (art. 156² k.p.c.)
  - Możliwość zobowiązania pełnomocnika do wskazania podstawy prawnej roszczenia (art. 127 k.p.c. w zw. z art. 205³ par. 4 k.p.c.) – skutki procesowe wskazania
- Zakaz zmiany powództwa a powództwo z żądaniem ewentualnym

- Wyrok jako tytuł zabezpieczenia
- Koszty postępowania szczególne zasady w sprawach gospodarczych
-
- Art. 458¹² Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub części stronę, która przed wytoczeniem powództwa zaniechała próby dobrowolnego rozwiązania sporu, uchyliła się od udziału w niej lub uczestniczyła w niej w złej wierze i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy.
- Opłata od złożonego po zatwierdzeniu planu rozprawy wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka, biegłego lub strony oraz na wypadek konieczności doprowadzenia (art. 34a UKSC)

ZARZUT POTRĄCENIA (ART. 203¹)

- 1. ograniczenie czasowe dla dokonania czynności procesowej
- 2. ograniczenie co do wierzytelności, jaka może być przedstawiona do potrącenia
  - z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego.
- 3. Wymagania formalne (w przypadku zwrotu pisma – ponownie zgłoszony zarzut spóźniony) – pytanie o zaskarżalność zarządzenia o zwrocie pisma (art. 203¹ par. 3 k.p.c. w zw. z art. 394 k.p.c.)
- 4. zarzut niedopuszczalny – kierunki rozstrzygnięcia
- 5. Art. 840 k.p.c. po nowelizacji
- 6. Stosunek art. 203¹ do art. 505⁴ par 2 k.p.c.
- 7. Wyrok SN z 9.08.2019 r., II CSK 551/18, LEX nr 3052939 (definiowanie procesowego zarzutu potrącenia w oderwaniu od kwestii czy i kiedy zostało złożone „pozaprosesowe” oświadczenie o potrąceniu)

- „*Prawo nie jest logiką, jest doświadczeniem*”

- O. W. Holmes (1881)

- *Dziękuję za uwagę*
